ФП 2025-4
ISSN 1995-6134

УДК *349.412.4*
DOI: http://doi.org/10.5281/zenodo.17347711

О.В. ЛУЦЮК,
аспірант кафедри трудового, земельного та господарського права
Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова,
м. Хмельницький, Україна; e-mail: o.v.lutsiuk@gmail.com;
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-2252-0467

ПЕРЕДУМОВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ МАСИВУ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

O.V. LUTSIUK,
postgraduate student, Department of Labor, Land, and Economic Law,
Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law
Khmelnytskyi, Ukraine; e-mail: o.v.lutsiuk@gmail.com;
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-2252-0467

PREREQUISITES FOR THE INTRODUCTION OF A LEGAL REGIME FOR AGRICULTURAL LAND MASS

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEYWORDS)

Постановка проблеми. У сучасних умовах земельні ресурси виконують особливу роль у задоволенні потреб населення та промисловості у сільськогосподарській продукції, а також забезпеченні продовольчої безпеки держави. У зв'язку з цим сьогодні надзвичайно актуальним стає питання економічно ефективного використання земель. Важливим напрямком правотворчої роботи у відповідній сфері виступає більш деталізоване нормативно-правове розроблення системи об'єктів земельних відносин з чітким опрацюванням їх правових режимів, які дозволяють реалізувати увесь економічний потенціал земельних ресурсів. Одним з важливих питань сьогодення, що стосуються відповідної проблематики, виступає правовий режим масиву земель сільськогосподарського призначення і передумови його запровадження, результати розгляду яких здатні виступити основою для вдосконалення нормативно-правового матеріалу. **Метою** статті є визначення основних економічних та юридичних детермінант запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як результату формалізації конструкції "масив земель сільськогосподарського призначення" положеннями сучасного земельного законодавства України. **Методи**. У ході дослідження активно використано методи аналізу та синтезу, формально-юридичний метод, а також окремі прийоми економічного аналізу, що дозволило встановити взаємозв'язок між економічними та юридичними передумовами запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення, а також визначити мету правового регулювання відносин, що складаються з приводу відповідних майнових благ. **Результати.** Розглянуто такі сучасні економічні та юридичні передумови запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як економічна індивідуалізація інтересу у сфері землекористування та його юридичне забезпечення, зниження економічної ефективності господарської діяльності у сільськогосподарській сфері, а також підвищення рівня розвитку й інформаційної та юридичної забезпеченості систем кадастрового обліку земель. **Висновки.** Запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення виступає юридичним засобом збалансування приватних та публічних інтересів шляхом локального масштабування приватних інтересів, забезпечення яких водночас сприяє задоволенню інтересів суспільства та держави. Відповідний крок здатен консолідувати посередництвом юридичних засобів сучасні економічні та екологічні стандарти землекористування, що з одного боку створить умови для задоволення інтересів власників ділянок у межах масиву, а з іншого – забезпечити економічний розвиток окремих землекористувачів, а також суспільства й держави при дотриманні вимог екологічної стійкості земельних ресурсів.

Ключові слова: *землі; земельна ділянка; масив земель; масив земель сільськогосподарського призначення; правовий режим масиву; функції землі; право власності на землю; гарантії права власності на землю; забезпечення прав на землю; використання земель; сталий розвиток*

***

Problem statement. In modern conditions, land resources play a special role in meeting the needs of the population and industry for agricultural products, as well as ensuring the food security of the state. In this regard, the issue of economically

© Луцюк О.В., 2025
Open access under CC BY license

efficient land use is becoming extremely relevant today. An important area of legislative work in this field is the more detailed regulatory and legal development of a system of land relations with a clear definition of their legal regimes, which will allow the full economic potential of land resources to be realized. One of the important issues today concerning this problem is the legal regime of agricultural land and the prerequisites for its introduction, the results of which could serve as a basis for improving the regulatory and legal framework. The **purpose** of the article is to identify the main economic and legal determinants of the introduction of the legal regime for agricultural land as a result of formalizing the concept of "agricultural land" in the provisions of the current land legislation of Ukraine. **Methods.** The study actively used methods of analysis and synthesis, formal legal methods, and certain techniques of economic analysis were actively used in the course of the study, which made it possible to establish the relationship between the economic and legal prerequisites for the introduction of the legal regime for agricultural land, as well as to determine the purpose of legal regulation of relations arising in connection with the relevant property rights. **Results.** The following contemporary economic and legal prerequisites for the introduction of a legal regime for agricultural land are considered: economic individualization of interests in the field of land use and its legal protection, reduction of economic efficiency of economic activity in the agricultural sector, as well as improvement of the level of development and information and legal support of land cadastral registration systems. **Conclusions.** The introduction of a legal regime for agricultural land is a legal means of balancing private and public interests by localizing private interests, the satisfaction of which also contributes to the satisfaction of the interests of society and the state. This step can consolidate current economic and environmental standards of land use through legal means, which, on the one hand, will create conditions for satisfying the interests of landowners within the land plot and, on the other hand, ensure the economic development of individual land users, as well as society and the state, while complying with the requirements of environmental sustainability of land resources.

Keywords: *land; land plot; land mass; agricultural land mass; legal regime of the land mass; functions of land; land ownership rights; guarantees of land ownership rights; securing land rights; land use; sustainable development*

Постановка проблеми

У питанні земель і земельних ресурсів як об'єктів правовідносин завжди тісно переплітаються два аспекти, якими виступають економічний та юридичний. Адже, як відомо, право, як правило, спрямоване на регламентацію у тому числі економічних відносин, що склалися у суспільстві, відповідно до суспільних запитів із урахуванням необхідності забезпечення балансу інтересів суспільства, приватної особи та держави. Власне тому дуже часто саме економічні процеси і фактори виступають своєрідним драйвером юридичних змін, тобто змін у правовому регулюванні суспільних відносин, що складаються з приводу того чи іншого майнового блага і земельні ресурси у цьому сенсі не становлять виключення. Ба більше, саме у контексті земельних ресурсів можна досить чітко простежити еволюцію розвитку економічних відносин, а також широкий діапазон змін у правовому регулюванні відповідних економічних зв'язків.

У цьому сенсі слід відзначити, що введення категорії "масив земель сільськогосподарського призначення" у понятійно-категоріальний апарат земельного права є одним з проявів розвитку системи об'єктів земельних правовідносин. Інакше кажучи, як зазначається у сучасних дослідженнях, об'єктом земельних відносин, що виступають предметом земельного права, є земля або, якщо бути більш точним, "землі" [1, с.58]. У зв'язку з цим введення в понятійно-категоріальний апарат земельного права таких категорій як "земельні ресурси" [2, с.96], "земельні ділянки" і у тому числі "масив земель сільськогосподарського призначення" як результату поглиблення земельно-правових конструкцій є свідченням у першу чергу економічних процесів, що відбуваються у суспільстві та державі і які, своєю чергою, формують певний запит до правової системи в оформленні тих чи інших економічних феноменів та зв'язків, які складаються щодо визначених майнових благ. У протилежному випадку юридична конструкція, навіть отримавши відображення у положеннях нормативно-правових актів, не набуває життєздатності й дуже швидко стає "відумерлою". З масивом земель сільськогосподарського призначення справа обстоїть дещо інакше, адже це відносно нова конструкція, а запровадження відповідного правового режиму є наслідком реальних причин.

У зв'язку з цим *метою* статті є визначення основних економічних та юридичних детермінант запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як результату формалізації конструкції "масив земель сільськогосподарського призначення" положеннями сучасного земельного законодавства України. *Новизна* статті полягає у встановленні економічних та юридичних передумов запровадження правового режиму масиву земель

ISSN 1995-6134

сільськогосподарського призначення з урахуванням у тому числі динаміки їх еволюційної взаємодії, а також сучасного рівня розвитку економічних відносин, що склалися з приводу відповідних майнових благ, й потенціалу правового забезпечення обороту останніх. *Завданням* статті виступає розгляд таких сучасних економічних та юридичних передумов запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як економічна індивідуалізація інтересу у сфері землекористування та його юридичне забезпечення, зниження економічної ефективності господарської діяльності у сільськогосподарській сфері, а також підвищення рівня розвитку й інформаційної та юридичної забезпеченості систем кадастрового обліку земель.

Взаємозв'язок економічних та юридичних детермінант запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення

Сьогодні земля відіграє важливу роль у всіх сферах матеріального виробництва. Земельні ресурси використовуються в обробній промисловості, у будівництві, зокрема як основа для спорудження об'єктів нерухомого майна, на транспорті – як поверхня для розташування наземних логістичних шляхів тощо. У всіх цих сферах земля використовується незалежно від природної родючості ґрунту. Проте у сільськогосподарському господарстві економічна цінність землі визначається саме такою складовою як її родючість і саме в цій сфері земля виступає одночасно предметом і засобом виробництва [3, с.44]. У зв'язку з цим увага, що приділяється суб'єктами правотворчості визначенню правового режиму різних рівнів об'єктів земельних відносин і пов'язаних з ними феноменів, у тому числі масиву земель сільськогосподарського призначення, визначається значною мірою важливим значенням земельних ресурсів для процесів матеріального виробництва, тобто економічного життя людства.

Тому сьогодні на рівні економічної науки земельні ресурси виділяються в окремий вид капіталу – земельний капітал, який водночас виступає складовою природного капіталу. Відповідне значення земельних ресурсів в умовах сьогодення детермінується принаймні трьома обставинами. В якості першої виступає те, що земля являє собою не лише об'єкт економічних відносин, тобто таких, що спрямовані на виробництво додаткового продукту та отримання доходу, однак водночас й екологічних [4, с.168], що вносить свої корективи у порядок землекористування у тому числі порівняно з правилами, характерними для періоду так званої "природопідкорювальної діяльності" [1, с.58]. Тобто сьогодні, як зазначає Н.С. Гавриш, землі виступають природно-територіальними комплексами для яких крім соціально-економічних також характерні екологічні умови [1, с.59]. В якості другої обставини виступає виконання землею значно ширшого діапазону функції у різних сферах господарювання порівняно з іншими природними ресурсами. Третьою обставиною є платний характер землекористування, що безпосередньо впливає на формування фінансових цілей господарської діяльності [4, с.168].

Ураховуючи окреслене вище, в сучасних умовах земля включається в економічний обіг зокрема як ресурс для якого наразі не існує альтернативи у багатьох сферах суспільного виробництва і який як товар має чітко обмежений самою природою характер [5, с.123].

Поряд із цим, весь економічний потенціал земельних ресурсів у тому числі як різновиду капіталу може бути реалізований в практичних умовах лише посередництвом юридичних засобів, які власне і забезпечують можливість найбільш ефективного в економічному сенсі володіння, користування та розпорядження землею, а також її переходу між різними учасниками майнових відносин. У зв'язку з цим у сучасних умовах саме правильно сформований правовий режим здатен забезпечити розкриття відповідного економічного потенціалу земельних ресурсів, адже, як справедливо відмічають сучасні дослідники у сфері економіки, в якості основних економічних аспектів управління земельними ресурсами виступають їх оборотоздатність, тобто здатність відчужуватися або переходити між учасниками майнового обороту, форми власності і господарювання, що визначають умови сільськогосподарського виробництва, а також вартість земельних ресурсів як міри матеріалізованої праці [6, с.820].

Операційною основою для відповідних аспектів управління виступає саме правовий режим як порядок виникнення, зміни або припинення права власності чи права користування об'єктами земельних відносин, а також, зокрема захисту таких прав і використання відповідних об'єктів за основним цільовим призначенням [7, с.383]. У зв'язку з цим лише запровадження на юридичному рівні правового режиму масиву зе-

ISSN 1995-6134

мель сільськогосподарського призначення здатне виступити інструментальною основою реалізації економічних властивостей відповідного елементу системи об'єктів земельних відносин як майнового блага і різновиду капіталу. Однак водночас саме економічні передумови, включаючи економічний потенціал об'єктів земельних відносин і у тому числі масиву земель сільськогосподарського призначення, підштовхують суб'єктів правотворчості до запровадження правового режиму відповідних майнових благ.

У світлі зазначеного слід у першу чергу визначити, що в економічному аспекті земля виступає основним засобом виробництва в сільськогосподарському та лісовому господарстві [1, с.58; 2, с.95; 8, с.6]. Своєю чергою у юридичному ключі земля виступає об'єктом правовідносин [9, с.104]. Масив земель сільськогосподарського призначення при цьому визначається абзацом восьмим статті 1 Закону України "Про землеустрій" як *сукупність земельних ділянок сільськогосподарського призначення, що складаються з сільськогосподарських та необхідних для їх обслуговування несільськогосподарських угідь (земель під польовими дорогами, меліоративними системами, господарськими шляхами, прогонами, лінійними об'єктами, об'єктами інженерної інфраструктури, а також ярами, заболоченими землями, іншими угіддями, що розташовані всередині земельного масиву), мають спільні межі та обмежені природними та/або штучними елементами рельєфу (автомобільними дорогами загального користування, полезахисними лісовими смугами та іншими захисними насадженнями, водними об'єктами тощо)* [10, ст.1].

Більш глибоке звернення до піднятої проблеми дозволяє більш чітко визначити відповідні економічні та юридичні передумови запровадження положеннями чинного земельного законодавства України правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення як окремого особливого порядку набуття, зміни, переходу та припинення прав на відповідні майнові блага, а також захисту таких прав.

Економічна індивідуалізація інтересу у сфері землекористування та його юридичне забезпечення

Радянський економічний підхід до регулювання земельних відносин будувався на командно-адміністративному принципі, що у цілому забезпечувало досягнення бажаного економічного результату шляхом імперативного управління. Сприяло цьому перебування усіх земельних ресурсів у державній власності [11, с.402], адже процес так званої "соціалізації землі" означав повну ліквідацію приватної власності на відповідні майнові блага [12, с.5].

За таких умов адміністративний апарат мав всі можливості чітко ставити економічні завдання і під загрозою застосування різного роду економічних, а також юридичних санкцій забезпечувати виконання планів сільськогосподарського виробництва. Звісно, що радянська економіка також передбачала використання економічних стимулів як засобів управління у тому числі для колгоспів, а також державних сільськогосподарських виробництв. Тим не менше, зосередження основних знарядь праці у руках держави створювало необхідні юридичні умови для використання усього діапазону правових засобів у напрямку забезпечення досягнення бажаної економічної мети.

Своєю чергою в умовах існування приватної власності на землю забезпечити досягнення таких цілей дещо складніше, адже право власності надає власнику можливості володіти, користуватися та розпоряджатися майном на власний розсуд [13, с.645]. З цього слідує і те, з економічної точки зору власник визначатиме забезпечення своїх індивідуальних інтересів як пріоритет порівняно із забезпеченням колективних інтересів. Це ж визначає і те, що можливість реалізації усього економічного потенціалу земельних ресурсів в умовах приватної власності є можливим, якщо конкретний індивідуальний власник усвідомлює свою економічну вигоду у досягненні загального результату. У зв'язку з цим, якщо така вигода має опосередкований характер особливо у середнього або довгостроковій перспективі, забезпечення індивідуального інтересу у короткостроковій перспективі може набувати пріоритетного характеру. Тому запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення в окресленому ключі виступає одним із засобів "масштабування" економічного інтересу на локальному рівні, тобто знаходження балансу між економічними інтересами усього суспільства, а також окремого індивідуального землекористувача шляхом "ущільнення" землекористування. У зв'язку з цим йдеться вже не про глобальний економічний інтерес, яким керувалася радянська держава, проте вже і не про суто індивідуальний, приватний інтерес, що характерний для ранніх стадій розвитку вітчизняної незалежної економі-

ISSN 1995-6134

чної та правової систем.

Хоча при цьому, як зазначається у сучасних дослідженнях у тому числі і вченими-аграрниками, зокрема як зарубіжними, так і вітчизняними, в економічному аспекті все ж таки перевага повинна надаватися приватній формі власності на землю [12, с.6]. У зв'язку з цим у такому ключі запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення виступає юридичним засобом збалансування приватних та публічних інтересів шляхом локального масштабування приватних інтересів, забезпечення яких водночас сприяє забезпеченню інтересів суспільства та держави.

Зниження економічної ефективності сільськогосподарського виробництва

Подрібнення великих сільськогосподарських підприємств, як зазначає В.В. Масленнікова, призвело до порушення ефективності сівозмін, сприяло нераціональному використанню земельного фонду, зниженню родючості ґрунтів й у цілому забезпечило у тому числі погіршення екологічної ситуації [14, с.640]. Крім того, у сучасних дослідження подекуди можна зустріти думку, що сучасні сільськогосподарські землеволодіння (земельні ділянки) у десятки разів менші за економічно доцільні, що виступає важливою перешкодою для впровадження нової системи землеустрою на базі еколого-ландшафтних принципів та засадах сівозмін, що, на переконання вчених, власне і призвело до фактичного впровадження сільськогосподарськими підприємствами та агрохолдингами практики об'єднання земельних ділянок у масиви на засадах оренди [13, с.644].

Раціональним землекористуванням, своєю чергою, є таке вилучення корисних властивостей із земельної ділянки або земельного масиву, що в природному та економічному ключах забезпечує збалансоване й ефективне використання землі, трудових і матеріально-технічних ресурсів [15, с.43] з урахуванням концепції екологічної стійкості, тобто розширення можливостей економічного зростання людства з одночасним відновленням навколишнього природного середовища [16, с.34]. У зв'язку з цим сьогодні, як зазначається у сучасних дослідженнях, ефективність використання сільськогосподарських угідь значною мірою детермінується прагненням аграрних підприємств отримати прибутки. Однак при цьому фінансові інтереси землекористувачів не повинні призводити до погіршення якостей землі, зокрема як основного засобу виробництва у сфері сільського господарства [17, с.177].

За таких умов правовий режим масиву земель сільськогосподарського призначення здатен з одного боку забезпечити економічне та юридичне масштабування інтересів землекористувачів, а з іншого – консолідувати посередництвом юридичних засобів сучасні економічні та екологічні стандарти землекористування, що з одного боку створить умови для задоволення інтересів власників ділянок у межах масиву, а з іншого – забезпечити економічний розвиток у межах дотримання вимог екологічної стійкості земельних ресурсів.

Підвищення рівня юридичної регламентації й інформаційного забезпечення систем кадастрового обліку земельних ресурсів

Значний прогрес на шляху цифровізації систем кадастрового обліку земельних ділянок, досягнутий після вступу у силу Закону України "Про Державний земельний кадастр" (частково у 2011 році й повною мірою – у 2013) [18], що супроводжувався входженням у фінальну стадію процесу розмежування земель державної та комунальної власності з остаточною в натурі на місцевості диференціацією у межах земель "земельних ділянок", дозволив чітко ідентифікувати земельні ділянки і їх власників у межах географічних особливостей землекористування. Це відкрило додаткові можливості щодо більш чіткого виявлення економічного потенціалу земельних ділянок з урахуванням географічного розташування. Саме це сприяло подальшим змінам у веденні Державного земельного кадастру, зокрема в частині віднесення земельних масивів до об'єктів адміністрування землекористування [19 с.89; 20], а тому і віднесення масивів земель сільськогосподарського призначення до об'єктів державного земельного кадастру України [21, с.163] й подальшому віднесенню у 2022 році до об'єктів Державного земельного кадастру меліоративних систем для визначення масивів земель сільськогосподарського призначення, що ними обслуговуються [22, с.139].

Відповідний рівень розвитку інформаційних систем дозволяє сьогодні більш гнучко на рівні правового регулювання підходити до упорядкування системи об'єктів земельних відносин й, здійснюючи їх групування, формувати цільові правові режими для реалізації економічного потенціалу земельних ресурсів.

ISSN 1995-6134

Висновки

Узагальнюючи викладене вище, слід визнати, що передумовами для запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення виступили розвиток економічних зв'язків між учасниками майнового обороту, юридичних технологій, а також еволюція системи кадастрового обліку земель. При цьому проведений аналіз дозволяє дійти окремих досить чітких висновків з приводу піднятого питання.

1. Важливим драйвером юридичних змін у регулюванні відносин, що складається з приводу земельних ресурсів, виступають економічні передумови. У той же час здійснювані юридичні зміни у правовому регулюванні відповідних відносин виступають основним засобом забезпечення реалізації економічного потенціалу у підвищенні сільськогосподарського виробництва.

2. В якості комплексної юридичної та економічної передумови запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення виступили економічна індивідуалізація інтересу у сфері землекористування та його юридичне забезпечення. Запровадження приватної власності на землю внесло корективи у порядок управління земельними ресурсами шляхом необхідності забезпечення надзвичайно великої кількості приватних інтересів індивідуальних землекористувачів. У зв'язку з цим за таких умов формування окремого правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення здатне забезпечити масштабування приватних інтересів й підвищення у такий спосіб можливостей реалізації економічного потенціалу відповідних частин земної поверхні.

3. Важливою економічною причиною зниження ефективності землекористування в Україні, а тому і передумовою запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення виступає економічно недоцільний розмір землеволодінь. Як відомо, економічне зростання забезпечується отриманням максимального прибутку при мінімально можливих витратах. Передусім, в умовах діяльності на території України великої кількості сільськогосподарських підприємств і водночас великих агрохолдингів постає проблема забезпечення раціонального використання земельних ресурсів в умовах їх різного географічного розшарування на рівні районів та областей і навіть у межах єдиного сільськогосподарського масиву. Забезпечення сівозмін, догляду за рослинами, а також збір врожаю в умовах надзвичайно деталізованого подрібнення земель неодмінно пов'язується з необхідністю здійснення додаткових економічних витрат при отриманні визначеного економічного результату.

4. Активний розвиток інформаційної складової Державного земельного кадастру, здійснений за останні десять років, а також правового забезпечення ведення відповідної інформаційної бази даних створили належні умови для ефективного обліку й моніторингу землекористувань, розкриття потенціалу можливого використання земельних ресурсів в Україні, а тому і юридичні умови для забезпечення цілісності й уніфікованості використання земель на окремих територіях з метою здійснення сільськогосподарського виробництва в найбільш оптимальних та ефективних економічних умовах.

Конфлікт інтересів

Автор гарантує неупередженість результатів дослідження та відсутність конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Дослідження виконано у рамках програми підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти у галузі знань 08 Право за спеціальністю 081 Право у Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гавриш Н. С. Теоретико-правові засади основних понять і термінів щодо раціонального використання та охорони ґрунтів. *Актуальні проблеми політики*. 2012. Вип. 44. С. 57–66. http://app.nuoua.od.ua/archive/44_2012/9.pdf
2. Шарапова С. В. Особливості та ознаки комплексного використання земель. *Право і суспільство*. 2020. № 2, ч. 2. С. 94–99. https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.15
3. Фоміних В. І. Земельні ресурси як складова в економічному потенціалі країни. *Агросвіт*. 2011. № 20. С. 43–47. http://www.agrosvit.info/pdf/20_2011/10.pdf
4. Остапчук С. М. Сутність та соціально-економічна значимість земельного капіталу в аграрній галузі. *Економіка: реалії часу*. 2014. № 2 (12). С. 165–174. https://economics.net.ua/files/archive/2014/No2/165-174.pdf
5. Сергієнко С. С. Земельні ресурси: поняття, суть, значення. *Причорноморські економічні студії*.

ISSN 1995-6134

2019. Вип. 37. С. 121–125. https://bses.in.ua/journals/2019/37_2019/25.pdf
6. Гарнага О. М., Кушнір Н. Б., Ігнатюк І. З. Організація ефективного збалансованого використання землі. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 9. С. 819–825. https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/143.pdf
7. Комарова О. С. Поняття та правовий режим земельних ділянок комунальної форми власності. *Форум права*. 2011. № 3. С. 372–384. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_63 (дата звернення: 17.08.2025).
8. Баланюк І. Ф., Кузьмін Т. Л. Розвиток земельних відносин у сільськогосподарських підприємствах: соціально-економічний аспект: монографія. Івано-Франківськ: НАІР, 2024. 218 с.
9. Подолянчук О. А., Коваль Н. І., Земельні ділянки як об'єкт обліку. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 12. С. 102–115. http://repository.vsau.org/getfile.php/15807.pdf
10. Про землеустрій: Закон України від 22.05.2003 № 858-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 36. Ст. 282 (зі змінами).
11. Бондар О. Г. Правове регулювання угод із земельною нерухомістю: актуальні проблеми. *Держава і право*. 2001. Вип. 11. С. 402–405.
12. Макаренко П. М., Могилат М. Г. Теоретичні погляди на форми земельної власності та економічні функції і біологічний потенціал сільськогосподарських земель. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 1 (10). С. 3–17.
13. Попов А. С. Фрагментація земель сільськогосподарського призначення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 10. С. 642–647. http://global-national.in.ua/archive/10-2016/134.pdf (дата звернення: 17.08.2025).
14. Масленнікова В. В. Завдання і проблеми ефективного використання та охорони орендованих сільськогосподарських земель. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 18. С. 638–643. http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/89.pdf (дата звернення: 17.08.2025).
15. Гарнага О. Теоретичні засади забезпечення раціонального землекористування. *Економіст*. 2011. № 12. С. 41–44.
16. Трофимова В. В. Концепція сталого розвитку як основа постіндустріальних моделей розвитку. *Інвестиції: практика і досвід*. 2010. № 8. С. 33–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_8_10
17. Кусик Н. Л., Федорова С. Д. Теоретичні засади ефективного використання земельних ресурсів у сільському господарстві. *Сучасні технології управління підприємством та можливість використання інформаційних систем*: матер. IX Міжнар. наук.-практ. конф. для викл. аспір. та молодих учених. (м. Одеса, 28–29 берез. 2014 р.). Одеса, 2014. С. 177–179.
18. Про Державний земельний кадастр: Закон України від 07.07.2011 № 3613-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 8. Ст. 61 (зі змінами). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17
19. Кондратюк А. С. Інформаційне забезпечення ефективного використання земель. *Право і суспільство*. 2019. № 2. Ч. 2. С. 87–91. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/18.pdf
20. Третяк А. М., Курильців Р. М., Формування нової інфраструктури інформаційного забезпечення системи адміністрування землекористування в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. №. 4. http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/3.pdf (дата звернення: 17.08.2025).
21. Даугуль В., Алексенко А. Актуальні питання використання земель сільськогосподарського призначення органами місцевого самоврядування: практ. посіб. Харків: Фактор, 2018. 176 с.
22. Коваленко Т. О., Заєць О. І. Об'єкти державного земельного кадастру України: сучасні правові новації та практика їх реалізації. *Держава і право*. 2023. Вип. 93. С. 130–146. http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/dip_2023_93_13.pdf

REFERENCES

1. Havrysh, N. S. (2012). Teoretyko-pravovi zasady osnovnykh poniat i terminiv shchodo ratsionalnoho vykorystannia ta okhorony gruntiv [Theoretical and legal foundations of key concepts and terms related to rational use and protection of soils]. *Aktualni problemy polityky,* (44), 57–66. http://app.nuoua.od.ua/archive/44_2012/9.pdf (in Ukr.).
2. Sharapova, S. V. (2020). Osoblyvosti ta oznaky kompleksnoho vykorystannia zemel [Features and signs of the complex use of earths]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society, 2*(2), 94–99. https://doi.org/10.32842/2078-3736/2020.2-2.15 (in Ukr.).
3. Fominykh, V. I. (2011). Zemelni resursy yak skladova v ekonomichnomu potentsiali krainy [Land resources as a component of a country's economic potential]. *Ahrosvi,* (20), 43–47. http://www.agrosvit.info/pdf/20_2011/10.pdf (in Ukr.).

4. Ostapchuk, S. M. (2014). Sutnist ta sotsialno-ekonomichna znachymist zemelnoho kapitalu v ahrarnii haluzi [The essence and socio-economic significance of land capital in the agricultural sector]. *Ekonomika: realii chasu, 2*(12), 165–174. https://economics.net.ua/files/archive/2014/No2/165-174.pdf (in Ukr.).
5. Serhiienko, S. S. (2019). Zemelni resursy: poniattia, sut, znachennia [Land resources: concept, essence, significance]. *Prychornomorski ekonomichni studii,* (37), 121–125. https://bses.in.ua/journals/2019/37_2019/25.pdf (in Ukr.).
6. Harnaha, O. M., Kushnir, N. B. & Ihnatiuk I. Z. (2017). Orhanizatsiia efektyvnoho zbalansovanoho vykorystannia zemli [Organization of effective balanced land use]. *Ekonomika i suspilstvo,* (9), 819–825. https://economyandsociety.in.ua/journals/9_ukr/143.pdf (in Ukr.).
7. Komarova, O. S. (2011). Poniattia ta pravovyi rezhym zemelnykh dilianok komunalnoi formy vlasnosti [Concept and Legal Regime of Lands of Communal Property]. *Forum prava,* (3), 372–384. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2011_3_63 (in Ukr.).
8. Balaniuk, I. F. & Kuzmin, T. L. (2024). *Rozvytok zemelnykh vidnosyn u silskohospodarskykh pidpryiemstvakh: sotsialno-ekonomichnyi aspect* [Development of land relations in agricultural enterprises: socio-economic aspect]. Ivano-Frankivsk: NAIR (in Ukr.).
9. Podolianchuk, O. A., & Koval, N. I. (2017). Zemelni dilianky yak obiekt obliku [Land plots as an object of accounting]. *Ekonomika, finansy, menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky,* (12), 102–115. http://repository.vsau.org/getfile.php/15807.pdf (in Ukr.).
10. Pro zemleustrii [On Land Management]. Zakon Ukrainy (22.05.2003 No. 858-IV). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15 (in Ukr.).
11. Bondar, O. H. (2001). Pravove rehuliuvannia uhod iz zemelnoiu nerukhomistiu: aktualni problem [Legal regulation of real estate transactions: current issues]. *Derzhava i pravo,* (11), 402–405 (in Ukr.).
12. Makarenko, P. M., & Mohylat, M. H. (2015). Teoretychni pohliady na formy zemelnoi vlasnosti ta ekonomichni funktsii i biolohichnyi potentsial silskohospodarskykh zemel [Theoretical views on forms of land ownership and the economic functions and biological potential of agricultural land]. *Naukovi pratsi. Poltavskoi derzhavnoi ahrarnoi akademii. Seriia: Ekonomichni nauky – Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy. Series: Economic Sciences, 1* (10), 3–17 (in Ukr.).
13. Popov, A. S. (2016). Frahmentatsiia zemel silskohospodarskoho pryznachennia [Fragmentation of agricultural land]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky,* (10), 642–647. http://global-national.in.ua/archive/10-2016/134.pdf (in Ukr.).
14. Maslennikova, V. V. (2018). Zavdannia i problemy efektyvnoho vykorystannia ta okhorony orendovanykh silskohospodarskykh zemel [Challenges and issues related to the effective use and protection of leased agricultural land]. *Ekonomika ta suspilstvo,* (18), 638–643. http://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/89.pdf (in Ukr.).
15. Harnaha, O. (2011). Teoretychni zasady zabezpechennia ratsionalnoho zemlekorystuvannia (Theoretical foundations of rational land use). *Ekonomist,* (12), 41–44 (in Ukr.).
16. Trofymova, V. V. (2010). Kontseptsiia staloho rozvytku yak osnova postindustrialnykh modelei rozvytku [The concept of sustainable development as the basis for post-industrial development models]. *Investytsii: praktyka i dosvid,* (8), 33–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2010_8_10 (in Ukr.).
17. Kusyk, N. L. & Fedorova, S. D. (2014, 28–29 bereznia 2014). Teoretychni zasady efektyvnoho vykorystannia zemelnykh resursiv u silskomu hospodarstvi [Theoretical foundations of effective land use in agriculture]. In: *Modern enterprise management technologies and the possibility of using information systems.* International conference. Odesa (in Ukr.).
18. Pro Derzhavnyi zemelnyi kadastr [On the State Land Cadastre]. Zakon Ukrainy (07.07.2011 No. 3613-VI). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3613-17 (in Ukr.).
19. Kondratiuk, A. S. (2019). Informatsiine zabezpechennia efektyvnoho vykorystannia zemel (Information support for effective land use). *Pravo i suspilstvo, 2*(2). 87–91. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/2_2019/part_2/18.pdf (in Ukr.).
20. Tretiak, A. M. & Kuryltsiv, R. M. (2022). Formuvannia novoi infrastruktury informatsiinoho zabezpechennia systemy administruvannia zemlekorystuvannia v Ukraini [Formation of a new information infrastructure for the land use administration system in Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok,* (4). http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/4_2022/3.pdf (in Ukr.).
21. Dauhul, V. & Aleksenko, A. (2018). *Aktualni pytannia vykorystannia zemel silskohospodarskoho pryznachennia orhanamy mistsevoho samovriaduvannia* [Current issues regarding the use of agricultural land by local authorities]. Kharkiv: Faktor (in Ukr.).
22. Kovalenko, T. O. & Zaiets, O. I. (2023). Obiekty derzhavnoho zemelnoho kadastru Ukrainy: suchasni

pravovi novatsii ta praktyka yikh realizatsii [Objects of the State Land Cadastre of Ukraine: current legal innovations and practices for their implementation]. *Derzhava i pravo,* (93), 130–146. http://jnas.nbuv.gov.ua/j-pdf/dip_2023_93_13.pdf (in Ukr.).

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:
Форум права: 84 pp. 67–75 (4).

Related identifiers:
10.5281/zenodo.17347711
http://forumprava.pp.ua/files/067-075-2025-4-FP-Lutsiuk_10.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2025_4_10.pdf

License (for files):
Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 01.10.2025
Accepted: 22.10.2025
Published: 05.11.2025
Available online: 05.11.2025

Cite as:

Луцюк, О. В. (2025). Передумови запровадження правового режиму масиву земель сільськогосподарського призначення. *Форум Права, 84*(4), 67-75. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347711

Lutsiuk, O. V. (2025). Peredumovy zaprovadzhennya pravovoho rezhymu masyvu zemel silskohospodarskoho pryznachennya [Prerequisites for the Introduction of a Legal Regime for Agricultural Land Mass]. *Forum Prava, 84*(4), 67–75. http://doi.org/10.5281/zenodo.17347711

Форум права форум права форум права